

นิพนธ์ต้นฉบับ

Original Article

การพัฒนาระบบการเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤต จังหวัดหนองบัวลำภู

The development of mental remedy system for persons in crisis in Nongbua Lumphu province

สุจินดา พงษ์เมธา, ศด.ม, บุษลัษณ์ สามี, พย.ม., อัญชลี เอี่ยมศรี, วท.บ.
Suchinda Pongmetha, M.A., Bussalux Saka, M.N.S., Anchalee Aeamsee, B.Sc.

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดหนองบัวลำภู
Nongbualamphu Provincial Health office

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาระบบการเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤต จังหวัดหนองบัวลำภู

วัสดุและวิธีการ ใช้แนวคิดวงจรพัฒนาของเดมมิง (Deming cycle) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ การวิเคราะห์สถานการณ์ การวางแผนการปฏิบัติ การดำเนินงาน และการประเมินผล กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารและทีมเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤต (mental health crisis assessment and treatment team: MCATT) จำนวน 70 คน ผู้ประสบภาวะวิกฤตจำนวน 15 คน และครอบครัวผู้ประสบภาวะวิกฤตจำนวน 15 คน ดำเนินการศึกษาระหว่างเดือนกันยายน พ.ศ. 2559 ถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2560 เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ให้บริการ และแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ประสบภาวะวิกฤตและครอบครัว วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่และร้อยละ และใช้การวิเคราะห์เนื้อหาในข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการศึกษา ได้คู่มือการเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤตที่พัฒนาขึ้น หลังนำไปใช้ในระบบบริการการช่วยเหลือเยียวยาของจังหวัดหนองบัวลำภู พบว่าผู้ประสบภาวะวิกฤตและครอบครัวได้รับการช่วยเหลือเยียวยาทั้งด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านสังคม มีการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการดูแลต่อเนื่องจนสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้ให้บริการเยียวยาจิตใจและผู้ประสบภาวะวิกฤตมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

สรุป การพัฒนาระบบการเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤต ทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อผู้ให้บริการและผู้รับบริการ ควรนำระบบดังกล่าวไปกำหนดเป็นแนวทางในการดูแลเยียวยาผู้ประสบภาวะวิกฤตในจังหวัดหนองบัวลำภูต่อไป

คำสำคัญ: การพัฒนาระบบ การเยียวยาจิตใจ ผู้ประสบภาวะวิกฤต

ติดต่อผู้พิมพ์: สุจินดา พงษ์เมธา; e-mail: suchindatia@gmail.com

ABSTRACT

Objective To develop the mental remedy system for persons in crisis in Nongbua Lumphu Province

Materials and methods The research employed Deming's development cycle concept (Deming cycle). The cycle consisted of four stages including situation analysis, planning, doing, and group assessment. The samples were 70 administrators and members of the mental health crisis assessment and treatment team (MCATT), and 15 persons in crisis and their family members. The data collection was done between September 2016 to October 2017. The by using 1) semi-structured interviews or guided interviews, 2) the satisfaction questionnaire for the treatment team, and 3) the satisfaction questionnaire for the persons in crisis and their family members. The descriptive statistics analysis was done using frequency and percentage. The content analysis was used for the qualitative data.

Results The newly mental remedy manual for persons in crisis was systemic piloted implemented in Nongbua Lumphu Province. The results showed that the persons in crisis got help in physical, mental, and social aspects properly by the multi-disciplinary team until they can adjust themselves to society appropriately. The satisfaction of persons in crisis persons and the MCATT teams are high in all aspects.

Conclusion The development of mental remedy system for persons in crisis provided good results for the clients. Consequently, this system should be employed and guided for the MCATT teams throughout Nongbua Lumphu province.

Key words: mental remedy, persons in crisis, system development

Corresponding author: Suchinda Pongmetha; e-mail: suchindatia@gmail.com

บทนำ

ภัยพิบัติจากธรรมชาติและจากการกระทำของมนุษย์ มีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงและขยายวงกว้าง ส่งผลกระทบต่อชีวิต การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก สูญเสียทรัพย์สิน ตกงาน ไม่มีรายได้ ไม่มีที่อยู่อาศัย เกิดการเจ็บป่วยทางด้านร่างกาย โดยเฉพาะด้านสุขภาพจิตของประชาชน ทำให้ตระหนกตื่นกลัว ต้องเผชิญกับความสูญเสีย ความโศกเศร้า ทำให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพจิตตามมา เช่น โรควิตกกังวล (generalized anxiety disorder) โรคเครียดแบบเฉียบพลัน (acute stress disorder) โรคเครียดหลังเหตุการณ์สะเทือนขวัญ (posttraumatic stress disorder: PTSD) โรคการปรับตัวผิดปกติ (adjustment disorder) โรคซึมเศร้า (depressive disorder) คิดฆ่าตัวตาย ภาวะติดสุราเรื้อรัง การใช้สารเสพติด เป็นต้น¹ ส่วนผลกระทบต่อครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติพบว่า ในครอบครัวที่ประสบภัยพิบัติต้องสูญเสียทรัพย์สินรายได้และที่อยู่อาศัย ทำให้เกิดความเครียด วิตกกังวล เหม่อลอย โดยเฉพาะหากเกิดกับพ่อแม่จะไม่สามารถดูแลเด็กได้อย่างเต็มที่² จากการที่บุคคลมีความเครียด ทำให้เกิดความขัดแย้งกันภายในครอบครัว ดังนั้นการดูแลผู้ประสบภาวะวิกฤตต้องดูแลแบบเร่งด่วนและมีประสิทธิภาพจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งต้องมีการบริหารจัดการอย่างรวดเร็ว ถูกต้อง และเหมาะสม³

จังหวัดหนองบัวลำภูเป็นจังหวัดที่เกิดเหตุการณ์ภัยพิบัติที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์หลายเหตุการณ์โดยเฉพาะอุบัติเหตุหมู่บนท้องถนนเกิดความสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินเป็นจำนวนมาก จังหวัดหนองบัวลำภูมีการจัดตั้งทีมเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤต (mental health crisis assessment

and treatment team: MCATT) ขึ้นทุกอำเภอ จำนวน 6 อำเภอ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 ที่ผ่านมามีทีม MCATT ได้ปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือเยียวยาจิตใจประชาชนอย่างเต็มความสามารถ แต่ยังพบปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานโดยเฉพาะความชัดเจนในขั้นตอนการดำเนินงาน เนื่องจากมีโครงสร้างระบบบริหารที่แตกต่างหลากหลายในแต่ละอำเภอ อีกทั้งเจ้าหน้าที่ทีม MCATT ยังขาดความรู้และทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ไม่ทราบขั้นตอนการดูแลและส่งต่อประสานงานเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มองว่า เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานสุขภาพจิตในหน่วยงานนั้น ๆ เพียงผู้เดียว การศึกษาค้นคว้าจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบการช่วยเหลือเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤตของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจังหวัดหนองบัวลำภู เพื่อให้ผู้ประสบภาวะวิกฤตได้รับการช่วยเหลือเยียวยาทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคมอย่างเป็นระบบ จนสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสมต่อไป

วัสดุและวิธีการ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปฏิบัติการ (action research) โดยใช้วิธีการดำเนินงานตามวงจรพัฒนาคุณภาพของเดมมิง (Deming cycle) ตามกิจกรรมดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์สถานการณ์ โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารและทีม MCATT ถึงปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานที่ผ่านมา ทบทวนวรรณกรรม ศึกษาคู่มือจากกรมสุขภาพจิต และแนวทางการดำเนินงานการเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤต จังหวัดหนองบัวลำภู

ขั้นตอนที่ 2 การสะท้อนข้อมูล คัดเลือกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และวิเคราะห์รวบรวมได้มา

วางแผนร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและทีม MCATT กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาร่วมกัน แผนดำเนินการและประเมินผลลัพธ์ เพื่อแก้ปัญหาแนวทางการดำเนินงานเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤต

ขั้นตอนที่ 3 การวางแผนการปฏิบัติ นำคู่มือแนวทางการเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤตไปใช้และปฏิบัติตามแผนสะท้อนผลการปฏิบัติ สังเกต รวบรวมข้อมูลและติดตามผล โดย 1) แต่งตั้งคณะทำงานทั้งระดับจังหวัดและระดับอำเภอ เพื่อสนับสนุนการพัฒนากระบวนการเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤต 2) จัดเตรียมเอกสารและประชุมชี้แจงคณะทำงานกำหนดช่วงระยะเวลาในการดำเนินงาน บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบและมอบหมายภารกิจ 3) ปรับปรุงแนวทางการดำเนินงาน สร้างช่องทางการประสานงานและกำหนดแนวทางการจัดเก็บข้อมูลเพื่อติดตามประเมินผล 4) ประชุมชี้แจงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงาน 5) นำแนวทางการพัฒนาในแต่ละกิจกรรมไปสู่การปฏิบัติตามแผน โดยดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องการเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤต วันที่ 20-21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 เพื่อพัฒนาศักยภาพทีม MCATT ที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงพยาบาลหนองบัวลำภู โรงพยาบาลชุมชน และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ประกอบด้วย แพทย์ เภสัชกรพยาบาล นักวิชาการสาธารณสุข 6) สะท้อนผลการปฏิบัติงานการเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤต แลกเปลี่ยนเรียนรู้ปัญหาอุปสรรค และได้คู่มือการเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤต จังหวัดหนองบัวลำภู

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลระบบที่พัฒนาขึ้น ด้านกระบวนการสังเกตการณ์มีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมที่ดำเนินการในแต่ละระยะของการศึกษา และด้าน

ผลลัพธ์คะแนนความพึงพอใจจากผู้ประสบภาวะวิกฤตและครอบครัวเมื่อได้รับการเยียวยาครบ 1 เดือน และ 3 เดือน และคะแนนความพึงพอใจของผู้ให้บริการและการปฏิบัติตามแนวทางการเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤต

คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ได้แก่ หัวหน้างานเวชปฏิบัติครอบครัวและชุมชนในโรงพยาบาลหนองบัวลำภู และโรงพยาบาลชุมชนในจังหวัดหนองบัวลำภูแห่งละ 1 คน รวม 6 คน ทีม MCATT ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลหนองบัวลำภู โรงพยาบาลชุมชน 5 แห่ง และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในจังหวัดหนองบัวลำภู 10 แห่งรวม 70 คน ผู้ประสบภาวะวิกฤต 15 คน และครอบครัว 15 คน รวมทั้งสิ้น 100 คน โดยกลุ่มตัวอย่างยินดีและสมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัยตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสิ้นสุดโครงการ ระยะเวลาดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2559 ถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2560

การศึกษารั้งนี้ ประเมินผลลัพธ์ของการพัฒนาระบบการเยียวยาผู้ประสบภาวะวิกฤตด้วยความพึงพอใจของผู้ให้บริการและความพึงพอใจของผู้ประสบภาวะวิกฤตและครอบครัว เก็บรวบรวมข้อมูลด้วย 1) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเพื่อเก็บข้อมูลในระยะวิเคราะห์สถานการณ์ระบบการเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤตจังหวัดหนองบัวลำภู แบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกเป็นกลุ่มผู้ให้บริการ ใช้การสนทนากับกลุ่มเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤต ประกอบด้วยกลุ่มผู้บริหาร กลุ่มผู้ให้บริการเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤต ทั้งระดับโรงพยาบาลและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เนื้อหา มี 3 ส่วน ส่วนที่ 1 สถานการณ์ปัญหาของการเยียวยาจิตใจ

ผู้ประสบภาวะวิกฤตในปัจจุบัน ส่วนที่ 2 ระบบหรือแนวปฏิบัติในการเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤตที่ต้องการให้เกิดขึ้น และส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะที่จะช่วยให้เกิดระบบการเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤตกลุ่มที่สองเป็นกลุ่มผู้ประสบภาวะวิกฤตและญาติ ใช้แบบสัมภาษณ์รายบุคคล เนื้อหาประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคล ภาวะสุขภาพของผู้ประสบภาวะวิกฤตและครอบครัว ผลกระทบที่เกิดขึ้นเมื่อประสบภาวะวิกฤต ความรู้เกี่ยวกับการดูแลจิตใจเมื่อประสบภาวะวิกฤต แหล่งช่วยเหลือสนับสนุนความต้องการความช่วยเหลือและข้อเสนอแนะ 2) แบบสอบถามความพึงพอใจผู้ให้บริการต่อระบบการเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤตซึ่งมีระดับคะแนน 1-5 หมายถึงพึงพอใจน้อยที่สุดถึงมากที่สุด และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ประสบภาวะวิกฤตและครอบครัวต่อระบบการเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤตซึ่งมีระดับคะแนน 1-5 หมายถึงพึงพอใจน้อยที่สุดถึงมากที่สุด

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาพัฒนาขึ้นจากศึกษาดำรง การทบทวนวรรณกรรม เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตรวจสอบคุณภาพด้วยแบบสัมภาษณ์ ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน นำข้อเสนอที่ได้มาพิจารณาและปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมก่อนนำไปเก็บข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่และร้อยละ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหาของข้อมูล (content analysis) ที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลใช้แผนที่ความคิดในการจัดกลุ่มข้อความสำคัญและสรุปเป็นประเด็นหลัก วิเคราะห์และอภิปรายร่วมกับผู้ร่วมศึกษา สร้างข้อสรุปชั่วคราว

และนำไปเปรียบเทียบกับแนวคิดทฤษฎี ถ้ายังไม่ชัดเจนก็กลับไปรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมซ้ำ จนข้อมูลอิ่มตัวหรือไม่มีข้อมูลใหม่ที่แตกต่าง และนำไปสร้างเป็นคู่มือที่สะท้อนให้เห็นภาพของแนวทางการดำเนินงานการเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤต จังหวัดหนองบัวลำภู

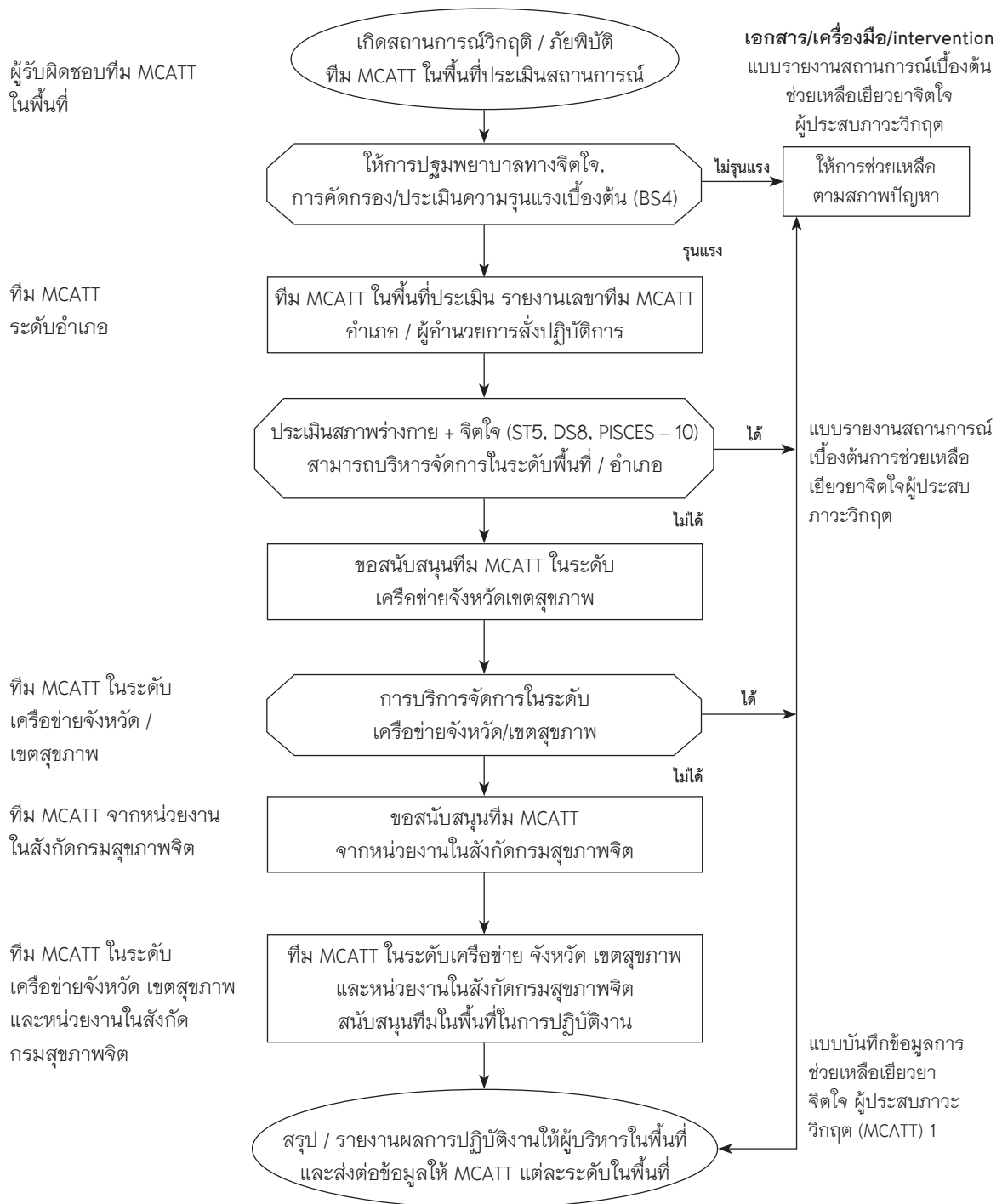
การวิจัยครั้งนี้ ผ่านการพิจารณาและอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดหนองบัวลำภู

ผล

ได้คู่มือระบบการเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤตของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข โดยพัฒนาจากปัญหาที่พบ ได้แก่

โครงสร้างและบทบาทหน้าที่ พบว่า มีโครงสร้างระดับจังหวัดและระดับอำเภอ แต่ยังไม่มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง และขาดโครงสร้างการดำเนินงานในระดับตำบล เนื่องจากบางครั้งเมื่อเกิดเหตุการณ์วิกฤตในชุมชน ผู้ที่อยู่ใกล้และเข้าถึงได้ลำดับแรก ๆ คือเจ้าหน้าที่ระดับตำบล การพัฒนาในครั้งนี้จึงมีการจัดตั้งทีม MCATT ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับตำบล โดยมีคำสั่งแต่งตั้งจากผู้บริหารของหน่วยงาน กำหนดบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจนเมื่อเกิดภาวะวิกฤต

ความรู้และทักษะของทีม MCATT พบว่าทีม MCATT จังหวัดหนองบัวลำภูขาดความรู้และทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ การใช้แบบประเมิน/แบบคัดกรองภาวะสุขภาพจิต การพัฒนาครั้งนี้จึงมีการฝึกอบรมทักษะที่จำเป็นเกี่ยวกับการช่วยเหลือเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤต ได้แก่ การให้การปฐมพยาบาลด้านจิตใจ (psychological first aids; PFA) การช่วยเหลือ

รูปที่ 1 ผังไหลการดำเนินงานของทีม MCATT จังหวัดหนองบัวลำภู

ทางจิตใจและสังคมในภาวะวิกฤต (crisis intervention) รวมทั้งความรู้เรื่องการใช้แบบประเมิน/แบบคัดกรองภาวะสุขภาพจิตทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ตลอดจนความรู้เรื่องวัฒนธรรม ธรรมเนียมปฏิบัติ และหลักคำสอนทางศาสนา

ขั้นตอนการเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤต
พบว่าย่างขาดความชัดเจนในขั้นตอนการดำเนินงานและระยะเวลาในการช่วยเหลือผู้ประสบภาวะวิกฤต การพัฒนาในครั้งนี้จึงมีการจัดทำคู่มือการเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤต (MCATT) เนื้อหาประกอบด้วย คำจำกัดความ บทบาทหน้าที่ของทีมเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤต แนวทางการใช้แบบประเมินคัดกรอง ช่วยเหลือเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤต ในระยะต่าง ๆ 3 ระยะ การดูแลด้านจิตใจเบื้องต้น แนวทางการส่งต่อและการดูแลต่อเนื่องในชุมชน และจัดทำผังไหลของการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน โดยเมื่อเกิดสถานการณ์วิกฤต นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดรับทราบเหตุการณ์ สั่งการให้ทีม MCATT ระดับอำเภอและระดับตำบล ดำเนินงานช่วยเหลือเยียวยาจิตใจ รวมถึงการประสานงานกับ อสม./อาสาสมัครในพื้นที่ค้นหา กลุ่มเสี่ยง โดยแบบค้นหากลุ่มเสี่ยง 4 ข้อ (BS4) และส่งต่อทีม MCATT ระดับอำเภอต่อไป หลังเกิดเหตุการณ์ 2 สัปดาห์ ทีม MCATT ระดับอำเภอ ใช้แบบประเมินความเครียดของกรมสุขภาพจิต (ST5) และคัดกรองซึมเศร้าและความเสี่ยงการฆ่าตัวตาย (DS8) พร้อมให้การช่วยเหลือเยียวยาจิตใจตามหลักการที่เหมาะสม กรณีทีม MCATT ระดับอำเภอ ไม่สามารถบริหารจัดการและให้การช่วยเหลือเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤตในพื้นที่ได้ ให้ขอสนับสนุน ทีม MCATT ระดับจังหวัด และทีม MCATT

กรมสุขภาพจิตต่อไป ตามลำดับ และรายงานผลการปฏิบัติให้ผู้บังคับบัญชาทราบ (รูปที่ 1)

ความพึงพอใจของผู้ประสบภาวะวิกฤตและครอบครัวภายหลังการพัฒนาระบบเยียวยาพบว่า ความพึงพอใจในการรับบริการโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจมากเกี่ยวกับ บุคลิกลักษณะที่ดีของผู้ให้บริการ ได้แก่ สีหน้ายิ้มแย้ม เป็นมิตรสนใจรับฟังปัญหา สามารถรักษาความลับได้ ยอมรับและให้เกียรติ รวมถึงการได้รับการช่วยเหลืออย่างเหมาะสม เปิดโอกาสให้ผู้ประสบภาวะวิกฤตได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รู้สึกสบายใจหลังได้รับการดูแลจากเจ้าหน้าที่และประโยชน์ที่ได้รับ ประโยชน์จากการรับบริการในครั้งนี้ คิดเป็นร้อยละ 100 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 80 และพึงพอใจมากร้อยละ 20

ความพึงพอใจของทีม MCATT ภายหลังการพัฒนาระบบเยียวยาพบว่าทีม MCATT มีความพึงพอใจระดับมากที่สุดกับการพัฒนารูปแบบการเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤตจังหวัดหนองบัวลำภูร้อยละ 100 คือมีระบบสั่งการและการปฏิบัติที่ชัดเจนเมื่อเกิดเหตุการณ์หรือภาวะวิกฤตขึ้น มีบทบาทที่ชัดเจน อีกทั้งได้รับการพัฒนาสมรรถนะในการเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤต เกิดความมั่นใจสามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องเหมาะสม มีความเข้าใจในการใช้แบบคัดกรอง สามารถเลือกใช้แบบคัดกรองได้ถูกต้อง และเหมาะสมตามระยะเวลาหลังได้รับผลกระทบคือ ระยะฉุกเฉิน 72 ชั่วโมง - 2 สัปดาห์ ระยะหลังได้รับผลกระทบ 2 สัปดาห์ - 3 เดือน และระยะฟื้นฟู หลัง 3 เดือนขึ้นไป และสามารถเลือกใช้แบบคัดกรองตามกลุ่มวัยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม นัดหมายดูแลต่อเนื่องในรายที่มีความรุนแรง และสรุปรายงาน

ส่งผลให้ผู้บังคับบัญชาได้รับความพึงพอใจระดับมากที่สุดร้อยละ 95 และมีความพึงพอใจระดับมากที่สุดร้อยละ 5

วิจารณ์

การศึกษาผลของการพัฒนาระบบการเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤต จังหวัดหนองบัวลำภู ประสบผลสำเร็จและเกิดผลลัพธ์ที่น่าพึงพอใจ จากการนำผลการดำเนินงานการเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤตในจังหวัดหนองบัวลำภูมาสรุปวิเคราะห์และแก้ไขทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น สอดคล้องกับบริบทความต้องการของทีม MCATT ทุกระดับมีการพัฒนาแนวปฏิบัติการเยียวยาจิตใจให้ครอบคลุมตรงตามปัญหาแต่ละระยะ ทำให้ทีม MCATT มีแนวทางการเยียวยาจิตใจที่ชัดเจน ครอบคลุมด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และการปรับตัวให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดหนองบัวลำภู ศูนย์สุขภาพจิตที่ 8 และโรงพยาบาลจิตเวชเลยราชนครินทร์ เป็นผู้ให้คำปรึกษาในกรณีที่มีปัญหาที่มีความยุ่งยากซับซ้อนในการดูแล และการประสานงานเพื่อร่วมช่วยเหลือให้ผู้ประสบภาวะวิกฤตได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม โดยมีผังไหลเพื่อให้เกิดความชัดเจนของขั้นตอนในการปฏิบัติงานทั้งขั้นตอนการดำเนินงานการใช้แบบคัดกรอง ระยะเวลาการส่งตัวรวมถึงการดูแลต่อเนื่องสามารถดูแลผู้ประสบภาวะวิกฤตและครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ทีม MCATT มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤตในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีความเหมาะสมกับบริบทและมีประโยชน์ต่อหน่วยงานซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาการพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพจิตและจิตเวชในชุมชน:

มิติบทบาทพยาบาลจิตเวช ซึ่งพัฒนาตั้งแต่ข้อมูล การสร้างทีม การพัฒนาคน สร้างเครือข่ายในการดำเนินงานการดูแลสุขภาพจิตและจิตเวชในชุมชน⁴

ผลการนำรูปแบบการเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤตไปใช้ สะท้อนให้เห็นว่าผู้ประสบภาวะวิกฤตและครอบครัวได้รับการดูแลครอบคลุมทั้งด้านร่างกายจิตใจสังคม รวมถึงการส่งต่อการช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามแนวทางปฏิบัติที่กำหนดไว้ ทำให้ผู้ประสบภาวะวิกฤตและครอบครัวคลายความทุกข์ยากทั้งด้านร่างกายจิตใจกับภาวะวิกฤตที่ได้รับ ส่งผลให้ผู้ประสบภาวะวิกฤตและครอบครัวมีความพึงพอใจในบริการที่ได้รับในระดับมากที่สุด ส่วนทีม MCATT มีการปฏิบัติตามแนวทางที่สร้างขึ้นตรงประเด็นตามการดูแลแบบองค์รวม และเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีทั้งผู้ประสบภาวะวิกฤตและครอบครัว สอดคล้องกับผลการพัฒนาระบบการดูแลผู้ป่วยแบบองค์รวมจากการศึกษาที่ผ่านมาที่ทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อผู้รับบริการและครอบครัว^{5,6}

ดังนั้นเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤตควรกำหนดแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน รูปแบบการประเมินผลที่ชัดเจน กำหนดตัวชี้วัดที่สำคัญในระดับโรงพยาบาล ควรส่งเสริมให้นำแนวทางการเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤตและติดตามดูแลต่อเนื่อง และส่งเสริมให้ปฏิบัติตามแนวทางที่พัฒนาขึ้น ให้ครอบคลุมทุกอำเภอในจังหวัดหนองบัวลำภู และจังหวัดอื่น ๆ รวมถึงมีการทบทวนแนวทางที่พัฒนาขึ้น เพื่อปรับปรุงให้เป็นปัจจุบันอย่างน้อยปีละครั้ง สนับสนุนให้เกิดการศึกษาวิจัยในการเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤต เพื่อให้เกิดหลักฐานเชิงประจักษ์ และควรพัฒนาสมรรถนะเจ้าหน้าที่ใน

การเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤตให้ครอบคลุมทุกระดับ อย่างน้อยหน่วยบริการละ 2 คนเพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ เมื่อเกิดเหตุการณ์วิกฤตสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ทันที หากเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบหลักไม่ได้ปฏิบัติงานขณะนั้น

ส่วนในด้านบริการนั้น การเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤตควรเน้นการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง การทำงานเป็นทีมและการสร้างเครือข่ายการดูแลแบบสหวิชาชีพทุกระดับตั้งแต่ระดับโรงพยาบาลทั่วไป โรงพยาบาลชุมชน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และมีการวางแผนการปฏิบัติงานการเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤต ร่วมกับทีมดูแลด้านร่างกาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาสาสมัครรวมถึงชุมชนเพื่อการเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤตที่ครอบคลุมและเข้มแข็งต่อไป ในการดูแลผู้ประสบภาวะวิกฤตระยะยาวควรให้ครอบครัวและชุมชนมีส่วนช่วยเหลือ มีช่องทางในการขอความช่วยเหลือเมื่อผู้ประสบภาวะวิกฤตไม่สามารถปรับตัวได้หรือมีอาการผิดปกติทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ควรให้ความรู้กับประชาชนในชุมชน ผู้ดูแล และสมาชิกในครอบครัวผู้ประสบภาวะวิกฤตเกี่ยวกับแนวทางการดูแลจิตใจ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและการดูแลต่อเนื่องในครอบครัวและชุมชนต่อไป

การศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเพื่อประเมินผลการดำเนินงานในระยะยาว ทั้งในการกระบวนการดำเนินงานและผลลัพธ์ที่เกิดกับผู้ประสบภาวะวิกฤต

สรุป

ทีม MCATT จังหวัดหนองบัวลำภูมีแนวทางการดำเนินงานในการเยียวยาจิตใจเมื่อมีผู้ประสบภาวะวิกฤตในพื้นที่ มีคู่มือการดำเนินงานที่ชัดเจน เจ้าหน้าที่ได้รับการพัฒนาศักยภาพ ส่งผลให้มีความพึงพอใจในการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนผู้ประสบภาวะวิกฤตและครอบครัวได้รับการช่วยเหลือเยียวยาในด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม การประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดูแลช่วยเหลือ การดูแลต่อเนื่อง จนสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม โดยมีความพึงพอใจการช่วยเหลือเยียวยาในทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

ความรู้เดิม: มีการดำเนินการช่วยเหลือเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤต แต่ยังขาดความชัดเจนในขั้นตอนการดำเนินงานในพื้นที่ และบุคลากรขาดความรู้ทักษะ

ความรู้ใหม่: ระบบการเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤตในบริบทของจังหวัดหนองบัวลำภูได้พัฒนาขึ้นตามบริบทของพื้นที่

ประโยชน์ที่จะนำไปใช้: สามารถนำคู่มือการดำเนินการที่ชัดเจนและการพัฒนาศักยภาพบุคลากรไปใช้พัฒนาระบบการเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤตและครอบครัวได้

เอกสารอ้างอิง

1. Noppakhunkhajorn J. Mental illness and the strengthening of perspective of tsunami disaster survivors who live in 8 provinces in the north region of Thailand. Suanprung Journal 2007;23:1-18. (in Thai)
2. Bureau of Development Information System of Thai Health. Environment and disaster. [internet]. 2013. [cited 2018 Jan 2]. Available from: http://www.hiso.or.th/hiso/picture/report.Health/ThaiHealth2013/thai_2013_5.pdf.
3. Department of Mental Health. Health. Manual for mental health crisisassessment and treatment team: MCATT. Bangkok: Department of Mental Health; 2014.
4. Jankhum W. The development of mental health and psychiatric care in community: psychiatric nursing role. Journal of Mental Health of Thailand 2016;13:1-9. (in Thai)
5. Tesprasit T, Primdee P, Mongkolchai S, Chulapan P, Puttham Y. The development of the palliative care system for end of life patients at Udonthani hospital. Nursing Journal of the Ministry of Public Health 2011;23:80-9. (in Thai)
6. Sawasdeenarunard W, Thanirat A, Wisesstharn T. The development of a palliative care model for terminal cancer patients at Maharaj Nakhon Si Thammarat hospital. Nursing Journal of the Ministry of Public Health 2012;27:144-56. (in Thai)